

УДК 37.091

ТВОРЧА СПАДЩИНА В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО ЯК ДЖЕРЕЛО РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ПЕДАГОГІВ У СИСТЕМІ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ

Марцеліна ПАХОЛІВЕЦЬКА (Кіровоград)

Розглядаються проблеми розвитку професійної майстерності педагогічних працівників сучасних загальноосвітніх навчальних закладів у системі методичної роботи. Визначається роль ідей В.О. Сухомлинського у процесі її удосконалення.

Ключові слова: методична робота, педагогічна майстерність, творча спадщина В.О. Сухомлинського.

Рассматриваются проблемы развития профессионального мастерства педагогических работников современных общеобразовательных учебных заведений в системе методической работы. Определяется роль идей В.А. Сухомлинского в процессе ее совершенствования.

Ключевые слова: методическая работа, педагогическое мастерство, творческое наследие В. А. Сухомлинского.

Актуальними в умовах сьогодення є погляди В.О.Сухомлинського на професію вчителя і шляхи піднесення його професійної майстерності. Справжнім майстром педагогічної праці, на думку Василя Олександровича, вчитель може стати за тієї умови, коли протягом усього свого життя він вивчає психологічні знання. "Постійне поповнення наукових знань, підкреслював він, – дуже важлива умова багатого інтелектуального життя учнівського колективу, передумова високого наукового рівня викладання основ наук" [6, с. 498].

Працівники Центру методичної та соціально-психологічної служби(далі ЦМСПС), під керівництвом директора М.В.Пахолівецької, наполегливо вивчають творчу спадщину великого педагога-гуманіста і впроваджують в практику роботи навчальних закладів. Бо, як говорив В.І.Каюков: "Педагогічні ідеї славетного освітянина – вічне джерело наснаги, творчості. Воно ніколи не зміліє, до нього припадаємо і припадатимемо завше" [1, с. 7].

І це правда. Як методистів центру, так і педагогів міста хвилюють його роздуми, думки, ідеї, які виписані в фундаментальних його працях: "Павлівська середня школа", "Сто порад учителів", "Розмова з молодим директором школи", тощо.

Працівники методичної служби допомагають педагогам, вихователям, керівникам загальноосвітніх навчальних закладів відшукати у його педагогічній спадщині, насамперед, головні орієнтири формування особистості, виховання громадянина. І тому педагогічні ідеї В.О.Сухомлинського знаходять своє втілення в практиці роботи шкіл, дитячих, дошкільних та позашкільних закладів.

Впродовж багатьох років в ЦМСПС склалась чітка система вивчення і пропаганди педагогічних ідей В.О.Сухомлинського, їх творчої трансформації в практику роботи педагогічних колективів. "Ідеї, – підкреслював Василь Сухомлинський, – треба вміти втілювати

в тисячі різноманітних справ і при цьому завжди намагатися бачити перспективи розвитку колективу" [8, с. 75].

З цією метою ефективно використовуються різноманітні форми і методи роботи з педагогічними кадрами міста.

Вже стало традиційним до ювілейних його днів народження проведення Року В.О.Сухомлинського та підготовки і відзначення ювілею вченого в навчальних закладах міста.

В рамках Року В.О.Сухомлинського була проведена науково-методична конференція "Наш сучасник. Наша історія. Наше майбутнє". Були заслухані доповіді науковців і практиків: "Педагогічна спадщина В.О.Сухомлинського і актуальні проблеми сучасної школи", "Творче використання спадщини В.О.Сухомлинського в умовах модернізації освіти", "Особистість учителя в педагогічній спадщині В.О.Сухомлинського", "Морально-естетичне виховання дитини дошкільного віку засобами художніх творів В.О.Сухомлинського", "Виховання громадянина-патріота", "Свідоме ставлення підлітків до власного організму – запорука здоров'я".

Проведена серпнева конференція сприяла посиленню уваги до проблем трансформації педагогічних ідей в практику модернізації освіти. Плануючи роботу секцій, працівники Центру методичної та соціально-психологічної служби врахували проблематику обласної науково-методичної конференції Василь Сухомлинський і сучасність: культурологічна орієнтація школи в особистісному вимірі".

Виступаючі ділилися досвідом роботи з таких питань:

- Педагогічні ідеї В.Сухомлинського в системі методичної роботи з педагогічними кадрами, їх використання в практиці сучасної школи;
- В.О. Сухомлинський про шляхи удосконалення уроку;
- В.О. Сухомлинський про формування

педагогічної майстерності;

- Розкриття творчого потенціалу позаурочної роботи шляхом використання педагогічної спадщини В.О.Сухомлинського.

У цьому році, до 95-річчя від дня народження видатного педагога, спланована серпнева конференція з проблеми: «Педагогічна спадщина В.О.Сухомлинського – невичерпне джерело духовного розвитку».

Зміст виступів педагогів дає підставу стверджувати, що ефективно використання педагогічних ідей В.О.Сухомлинського в практиці модернізації навчально – виховного процесу сприяє всебічному розвитку особистості, формуванню активної громадянської позиції школярів, розвитку ініціативи, творчості. Зокрема, проблеми: «Духовні аспекти сучасного управління дошкільним навчальним закладом», Отян В.І., завідувача дошкільного навчального закладу № 68, лауреата обласної педагогічної премії імені Василя Сухомлинського, «Створення умов навчально-виховного процесу для розвитку духовності молоді на засадах спадщини В.Сухомлинського», Колос С.О., директора НВО ЗОШ І-ІІІ ступенів № 33, «Епістолярна спадщина В.О.Сухомлинського в навчально-виховному процесі», Калкіної Л.І., вчителя української мови та літератури, Заслуженого учителя України, «Формування морально-духовних потреб дитини у співпраці з батьківською громадськістю», Черкашиної А.В., класного керівника ЗОШ І-ІІІ ступенів № 4, переможця Всеукраїнського конкурсу «Класний керівник року», «Духовний розвиток молодшого школяра на уроках мистецтва за принципами педагогічних ідей Василя Сухомлинського», Калашникової О.В., вчителя музичного мистецтва школи І ступ. «Мрія», переможця обласного етапу Всеукраїнського конкурсу «Учитель року», «Виховання духовності в педагогіці Василя Сухомлинського і в сучасній освітній практиці», Пустовойт С.С., вчителя географії НВО ЛШДНЗ «Вікторія-П», переможця обласного етапу Всеукраїнського конкурсу «Вчитель року» та ін. засвідчили, що проведення кожного виховного заходу стає для учнів справжньою школою громадянського становлення, культури спілкування, ведення діалогу, дискусії.

У рамках серпневих конференцій проводилися тематичні виставки, на яких презентувалися творчі доробки педагогів міста, зокрема, присвячені 90-річчю від дня народження педагога-гуманіста: «До джерел живого слова» Голик О.В., НВО ЗНЗ І-ІІІ ступенів № 20, «Виховання у школярів свідомого ставлення до свого здоров'я», Табальчук С.В., НВО ЗОШ І-ІІІ ступенів № 31, "Реалізація ідей В.О.Сухомлинського у позакласній роботі з учнями початкових класів", Пахолівецька М.В.,

директор ЦМСПС «Використання спадщини та ідей В.О.Сухомлинського в навчальній роботі школи", Левченко Л.П., НВО ЗОШ І-ІІІ ступенів № 15 тощо.

Матеріали виставки творчих напрацювань педагогічних колективів навчальних закладів з проблеми: «Педагогіка створена у віках», присвячених 95-річчю видатного педагога, дадуть можливість прилучити освітян міста до поглибленого вивчення життєдайних джерел педагогічної спадщини В.О. Сухомлинського, стимулювати бажання впроваджувати педагогічні ідеї великого Добротворця в практику сучасної школи.

Учасниками науково-практичної конференції "Педагогіка Сухомлинського і сучасність" прийнято рекомендації, якими передбачено:

- плани роботи міських та шкільних методичних об'єднань наповнити змістом практичної реалізації ідей В.О.Сухомлинського;

- спрямувати педагогічну діяльність на активну творчу трансформацію ідей В.О.Сухомлинського в навчально-виховний процес;

- провести конкурси авторських методичних розробок педагогів міста щодо творчого впровадження ідей В.О.Сухомлинського;

- постійно поповнювати картотеку педагогічного досвіду щодо впровадження та реалізації ідей В.О.Сухомлинського в навчально-виховний процес тощо.

Кіровоградським Центром методичної та соціально-психологічної служби управління освіти Кіровоградської міської ради (директор – М.В.Пахолівецька) до початку кожного навчального року готується і видається пакет матеріалів, до якого входять посібники серії «Слово методиста», «Методичні вісники», «Інформаційні бюлетені» та ін.

Так, у серії "Слово методиста", № 5, директором ЦМСПС М.В.Пахолівецькою та директором загальноосвітньої школи І ступеня "Мрія" Л.С.Титаренко вивчено та описано досвід роботи педагогічного колективу опорної школи з проблеми: „Трансформація ідей В.О. Сухомлинського в сучасній школі", в серії "Слово методиста", № 6, методистом А.О.Паращук описано досвід роботи вчителів хімії та біології з питань підвищення фахового рівня та професійної майстерності тощо.

Про досвід наукового методичного забезпечення, вивчення і впровадження педагогічних ідей видатного педагога засвідчує і той факт, що така робота проводиться послідовно і в системі. Так, Пахолівецька М.В. вивчила і узагальнила досвід роботи вчителя початкових класів НВО ЗНЗ І-ІІІ ступенів № 20 Прокопеч Т.М. з проблеми "Єдність школи і

сім'ї у навчанні та вихованні молодших школярів". Ефективною формою методичної роботи є проведення педагогічних читань, зокрема, "В.О.Сухомлинський і сучасна організація навчально-виховного процесу в початкових класах".

Проблеми творчої реалізації ідей видатного педагога-гуманіста постійно в полі зору працівників ЦМСПС.

Змістовною є робота міської опорної школи з проблеми: "Трансформація ідей В.О.Сухомлинського в сучасній школі" (керівники: М.В. Пахолівецька, директор ЦМСПС, Л.С. Титаренко, ЗОШ I ступеня „Мрія"). З метою творчого використання спадщини В.О. Сухомлинського та удосконалення сучасного уроку планом передбачено проведення "Майстер – класу" для молодших вчителів початкових класів в рамках Місячника педагога-стажиста; педагогічної вітальні з питань: уроки мислення в практиці молодого вчителя; використання казки, як засобу навчання; методичної панорами "Спадщина великого педагога-новатора в дії" (методичні розробки уроків, позакласних заходів, методичних посібників з досвіду роботи педагогів навчальних закладів з питань використання ідей В.О.Сухомлинського); засідання творчих груп, виставка педагогічної літератури тощо [3].

Така форма роботи допомагає вчителям початкових класів в оволодінні мистецтвом передавання свого задуму вчителю, збудження творчої ініціативи, як зазначав у своїх працях директор Павлівської школи В.О.Сухомлинський [5; 6].

Великий педагог підкреслював важливу роль перших кроків праці вчителя в набутті професійної майстерності. Вчитель, за його словами, повинен постійно поповнювати свою бібліотеку, розширювати свої наукові, педагогічні та психологічні знання.

Тому, одним із важливих завдань ЦМСПС стала робота з молодими вчителями. Основними напрямками є:

- науково-методична та практична підготовка керівників навчальних закладів та методистів ЦМСПС до роботи з молодими вчителями;
- визначення структури методичної роботи з молодими спеціалістами;
- щорічне проведення Місячника вчителя-стажиста «В.О.Сухомлинський в діалозі з сучасністю», започаткованого в 2008 році;
- реалізація творчого підходу до організації та проведення роботи з молодими спеціалістами.

У роботі з молодими спеціалістами працівники ЦМСПС використовують як колективно-групові форми роботи, так й

індивідуальні.

Уже стало традицією щорічно, у вересні-жовтні, проводити місячник молодого вчителя, який проходить під назвою «Вінок В.О.Сухомлинського».

У рамках роботи Місячника використовувалися різноманітні форми, види і методи роботи, метою яких було допомогти молодим спеціалістам адаптуватись у педагогічних колективах, ознайомитись зі специфікою педагогічної роботи.

Урочисте відкриття Місячника традиційно відбувається у педагогічній вітальні, яка проходить на базі колегіуму. Молоді педагоги знайомляться з використанням ідей В.О. Сухомлинського вчителями-новаторами міста (вчителями-методистами, переможцями Всеукраїнських конкурсів: «Вчитель року», на кращий урок в номінації „Високий теоретичний рівень"), з досягненнями психолого-педагогічної науки (директор гімназії № 9 Н.М.Коваленко, директор ГНТН Краснова Л.С.), з педагогічним досвідом. Виступаючи намагалися спонукати молодих спеціалістів до творчості, до активної діяльності.

Під час проведення Місячника в навчальних закладах проходять посвячення молодих вчителів, декади наставників, засідання „круглих столів", засідання педагогічних віталень, для вчителів філологів, зокрема, в НВО ЗОШ I-III ступенів № 24 з проблеми "В.О. Сухомлинський про урок як "дзеркало" загальної і педагогічної культури вчителя, мірило його інтелектуального багатства, показник його світогляду і ерудиції"; в НВК школі-ліцеї № 34 з проблеми "Основні вимоги до уроку в педагогічній практиці В.О.Сухомлинського і їх реалізація в сучасній школі" для вчителів технічних та обслуговуючих видів праці; в загальноосвітній школі ІІІ ступенів № 35 з проблеми "Питання оцінки знань, умінь і навичок учнів у педагогічній спадщині В.О.Сухомлинського" для вчителів математики, фізики, інформатики та інших.

В рамках Місячника ЦМСПС організував декаду проведення відкритих уроків, під час якої молоді педагоги мали змогу побувати на уроках у вчителів-методистів, кращих вчителів міста. Як результат, вони ознайомились з багатоаспектною спадщиною педагога-земляка та її реалізацією на сучасному етапі в педагогічній практиці.

Завершенням Місячника молодого вчителя є творчі діалоги в навчальних закладах міста з проблеми "Основні вимоги до уроку в педагогічній спадщині В.О.Сухомлинського та їх реалізація в сучасній школі", в яких беруть участь методисти ЦМСПС, заступники з навчально-виховної роботи директорів загальноосвітніх навчальних закладів міста.

Минулого року проведено Місячник

"В.О.Сухомлинський: діалог із сучасністю". Програмою було передбачено проведення творчими вчителями, вчителями-методистами "майстер-класів", засідання Школи професійної адаптації педагога-стажиста "Піднесення ефективності сучасного уроку на основі творчої реалізації ідей В. Сухомлинського", зустріч із лауреатами обласної премії імені В. Сухомлинського.

Працівниками Центру проводяться міські семінари з питань вивчення та пропаганди, передачі педагогічного досвіду В.О. Сухомлинського, зокрема, для керівників навчальних закладів педагогічних працівників із середнім рівнем сформованості дидактичних умінь та із творчо працюючими педагогами.

Наприклад, проводився семінар для керівників навчальних закладів з проблеми: "Творча спадщина В.О.Сухомлинського і шляхи удосконалення управління сучасним навчальним закладом";

- для заступників директорів з навчально-виховної роботи: "Педагогічні ідеї В.О. Сухомлинського в системі методичної роботи з педагогічними кадрами і в практиці формування сучасної школи";

- для заступників директорів з виховної роботи та завідуючих центрами позашкільного виховання та позашкільних закладів з проблеми: "Реалізація ідей В.О.Сухомлинського з питань виховної роботи в умовах відродження національної школи";

- для завідуючих та вихователів-методистів дошкільних навчальних закладів з проблеми: "Спадщина В.О.Сухомлинського в контексті розбудови сучасного дошкільного навчального закладу";

- для керівників методичних об'єднань, творчих майстерень, шкіл підвищення педагогічної майстерності: "Ідеї гуманізму і демократизму В.О.Сухомлинського в практичній діяльності педагогічних працівників міста".

З працівниками дошкільних закладів були проведені педагогічні читання "Педагогіка В. Сухомлинського в діалозі із сучасністю".

На базі Центру плідно працювали творчі групи з проблем: "Використання педагогічної спадщини В.О.Сухомлинського в сучасній школі", "Творче впровадження педагогічних ідей В.О. Сухомлинського в практику роботи сучасного дошкільного закладу".

На базі обласних опорних шкіл працюють міські школи педагогічного досвіду.

З метою втілення педагогічних ідей В.О. Сухомлинського у бібліотеці Центру методичної та соціально-психологічної служби створена картотека педагогічного досвіду "Невичерпна скарбниця педагогічної мудрості" та постійно діє виставка цих матеріалів.

Слід відмітити, що всі форми роботи з педагогічними кадрами, які використовуються методистами Центру, знаходяться у постійному взаємозв'язку, їх ефективне використання дає можливість залучити освітян міста до глибокого вивчення життєдайних джерел педагогічної спадщини В.О.Сухомлинського, ознайомити вчителів, керівників шкіл з його провідними педагогічними ідеями і, головне, викликати і стимулювати бажання творчого використання ідей В.О.Сухомлинського в практику модернізації школи. Його працівники здійснюють науково-методичний супровід такої роботи.

Наслідком такої позитивної роботи Центру є те, що в місті розширилась географія осередків із впровадження педагогічних ідей В.О.Сухомлинського, збільшилась мережа опорних шкіл, творчих груп, лабораторій. Визначено 5 опорних шкіл з актуальних питань. В тому числі на базі НВО ЗОШ I-III ступенів № 15 – з проблеми "Трансформація ідей В. Сухомлинського в сучасні школі". На базі ЦМСПС, відповідно до наказу обласного управління освіти і науки, функціонує майстер-клас, яким керує директор Пахолівецька М.В. і головне, працюючи над вивченням впровадженням ідей Великого педагога-земляка, гуманіста. Методисти центру, під керівництвом М.В. Пахолівецької, прагнуть до того, щоб кожний учитель шукав творчі шляхи здійснення ідеї, продумував специфіку свого предмета, враховуючи особливості мислення учнів.

Зерна методичної роботи працівників ЦМСПС щодо впровадження ідей В.О.Сухомлинського проросли в педагогічних колективах навчальних закладів міста.

Зокрема, вчитель біології НВО ЗОШ № 18 Бондар Галина Семенівна вважає, що екологічне виховання та природоохоронна діяльність повинна здійснюватись на всіх уроках з предмету. Саме такий підхід до навчально-виховного процесу сприяє усвідомленню учнями того, що природа – джерело і суть нашого буття, вона єдина і нерозривна з нами – людьми. Людина доти і могутня і непереможна, поки вона вірна законам природи [7].

Слова видатного педагога про те, що ми повинні виховувати так, щоб дитина почувала себе шукачем знань [8] стали провідними для Третяк О.П., вчителя початкових класів НВК школи-ліцею № 34 у формуванні образу обдарованої дитини: це дитина, що має широкий світогляд, володіє і класифікує інформаційну насиченість матеріалу, має свої уподобання, має свій творчий, нестандартний підхід до вирішення того чи іншого питання, працює на випередження.

Уроки вчительки української мови та літератури НВО ЗОШ I-III ступенів № 24

Снідевич Т.А. стали осередком духовного життя, на яких формується майбутній громадянин, Людина. Саме про це говорив В.О.Сухомлинський, визначаючи духовну спрямованість уроків літератури. Він вважав, що саме література покликана впливати на розум, почуття та поведінку особистості.

«Зміцнити здоров'я людини в дитинстві, не допустити, щоб дитина вступила в юність кволою і млявою, – це означає дати їм всю повноту життєвих радощів», – писав В.О. Сухомлинський [7, с. 132]. Тому у центрі уваги педагогічного колективу НВО ЗОШ І-ІІІ ступенів № 31 з ліцейними класами є збереження та зміцнення здоров'я дітей: морального, фізичного, психічного. У НВО завершився експеримент всеукраїнського рівня з проблеми: «Формування духовно-моральної компетентності учня в умовах школи культури здоров'я».

Вчитель фізики СЗОШ І-ІІІ ступенів № 6 Коломієць Л.О. в своїй роботі постійно користується багатоаспектною науково-педагогічною спадщиною В.О.Сухомлинського, який казав: «дитина найкраще сприймає, осмислює і запам'ятовує знання тоді, коли вона їх переживає. Без емоційного ставлення до знань, без інтересу, подиву, задоволення, радості, захоплення, впевненості та інших позитивних переживань неможливе успішне навчання».

Тому значне місце в навчально-виховному процесі з фізики займають нетрадиційні уроки.

Педагогічні погляди В.О.Сухомлинського лягли в основу системи роботи ЗОШ І-ІІІ ступенів № 2 над науково-методичною проблемою: «Від інноваційних технологій освіти, через педагогічну майстерність учителя до формування особистості учня та підготовки його до життя в сучасних умовах». Саме тому в загальноосвітній школі № 2 особлива увага приділяється формуванню творчої особистості вчителя, постійному збагаченню його духовного рівня і педагогічної майстерності.

Використання творчої спадщини В.О.Сухомлинського – шлях до професійного зростання педагогічної майстерності керівників гуртків Будинку дитячої та юнацької творчості м. Кіровограда, де навчально-виховний процес

організований таким чином, щоб естетичні фактори пронизували усі сторони життя гуртківців: навчання, побут, загальнолюдські стосунки.

Приємно, що кілька педагогів міста стали лауреатами обласної премії імені В.О.Сухомлинського, зокрема Коломієць Л.А., вчитель фізики СЗОШ № 6; Васютинська Т.В., завідувач ДНЗ № 24; Отян В.І., завідувач ДНЗ № 68; Пахолівецька М.В., директор ЦМСПС.

Отже, з упевненістю можемо сказати, що педагогічні ідеї Василя Сухомлинського живуть і розвиваються, знаходять своє втілення в практиці роботи шкіл, дошкільних і позашкільних закладів, учителів і керівників шкіл. Ідеї, які він втілював у Павлівській школі є актуальними і на сьогоднішній день. Тому творча спадщина В.О.Сухомлинського для сучасних поколінь учителів залишається джерелом безперервного розвитку та удосконалення професійної майстерності. Отож, нині вивчення і впровадження його творчого доробку – це моральний і професійний обов'язок кожного працівника освіти.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Каюков В.І. Лицарське виховання : навч.-метод. посіб. / Каюков В.І. – Кіровоград : ТНТ, 2007. – 262 с.
2. Пахолівецька М. В. Готуємо керівників нової генерації / М. В. Пахолівецька, О. П. Махно // Завучу. Усе для роботи. – 2010. – С. 29-31.
3. План роботи опорної школи // Слово методиста. – Вип. 5. – Кіровоград : ЦМСПС, 2012 – 42 с.
4. Постельняк А.І. В.О.Сухомлинський: діалог із сучасністю / А.І.Постельняк. – Кіровоград : Центрально-Українське вид-во. – 2003. – 178 с.
5. Сухомлинський В. О. Вікно у світ. Роздуми про педагогічну культуру / В. О. Сухомлинський // Рад. освіта. – 1966. – № 23. – С. 3.
6. Сухомлинський В.О. Розмова з молодим директором / Сухомлинський В.О. // Вибр. твори в 5 т. – К. : Рад. школа, 1977. – Т. 4. – С. 393-599.
7. Сухомлинський В. О. Сердце віддаю дітям / В. О. Сухомлинський. – К. : Рад. шк., 1978. – 270 с.
8. Сухомлинський В. О. Сто порад учителів / В. О. Сухомлинський. – К. : Рад. шк., 1984. – 292 с.